

Notitie

Den Haag, 30 mei 2025

Aan	Ministeries van KGG en IenW
Kenmerk	VNCI-109
Onderwerp	Reactie VNCI Visie Duurzaam Koolstofgebruik in de Chemie

Graag maken we als VNCI gebruik van de geboden mogelijkheid om een reactie te geven op de Visie Duurzaam Koolstofgebruik in de Chemie.

- De VNCI is verheugd dat er als onderdeel van het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) is gewerkt aan een visie die specifiek toeziet op het gebruik van duurzaam koolstof in de chemiesector. Koolstofhoudende materialen komen voor in vrijwel alle producten die we dagelijks gebruiken. Als onderdeel van de materialentransitie is het daarom van groot belang dat er een gecoördineerde aanpak komt die zich richt op de verduurzaming van deze materialen en de alternatieve koolstofbronnen die nodig zijn als grondstoffen hiervoor. De chemie is van belang vanwege strategische autonomie, circulariteit en onze nationale veiligheid. Het stuk zou daarom nog nadrukkelijker kunnen benoemen dat we de chemische industrie in Nederland willen behouden, mogelijk uitgewerkt met een indicatie van gewenste volume/omvang/economische bijdrage.
- Wat in de visie nog onderbelicht blijft, is de urgentie waarmee gehandeld moet worden. De chemische industrie in Nederland bevindt zich op een kantelpunt: bedrijven hebben het momenteel bijzonder zwaar door hoge energieprijzen, toenemende internationale concurrentie en onzekerheid over toekomstig beleid. Zonder snel en concreet handelingsperspectief dreigt verdere afbouw van deze strategisch belangrijke sector. Het is daarom cruciaal dat de visie niet alleen richting geeft, maar ook op korte termijn wordt vertaald naar uitvoerbare maatregelen. Snelheid is essentieel om investeringen aan te trekken, banen te behouden en de transitie daadwerkelijk op gang te brengen.
- De productketens kenmerken zich door hun internationale karakter. Grondstoffen, halffabricaten en eindproducten zijn onderdeel van complexe toeleveringsketens met actoren verspreid over de hele wereld. Dat betekent dat dezelfde moleculen in verschillende hoedanigheid vaak meermaals grenzen passeren voordat zij uiteindelijk in handen komen van een eindgebruiker. Daarmee is automatisch ook de aanpak van de verduurzaming van deze ketens een internationale aangelegenheid. Het is van groot

belang om een nationale visie en aanpak te hebben op koolstof in de chemie, die nadrukkelijk past binnen en aansluit op een internationale, minimaal Europese context.

- Op een aantal plaatsen in de visie wordt het belang van vraagontwikkeling aangehaald. De VNCI is van mening dat dit een nog prominentere plaats verdient in de algehele aanpak. In de wetenschap dat de kosten voor duurzame alternatieven structureel boven die van de fossiele alternatieven komen te liggen en in het licht van de forse investeringen die nodig zijn voor verduurzaming van de productieketens in Nederland, moet het mogelijk zijn om deze investeringen te kunnen terugverdienen in de markt en de meerkosten daarvan ook neer te leggen bij eindgebruikers van deze producten. Hier hoort uiteraard een mechanisme bij dat toeziet dat dezelfde eisen voor duurzame productie gelden voor alle producten die in Europa op de markt komen met effectieve en afdoende handhaving hierop.
- De visie geeft een duidelijk en goed onderbouwd beeld van de huidige stand van zaken in de Nederlandse chemie. Wat minder goed uit de tekst naar voren komt is de urgentie om verdere ongecontroleerde afbouw van de positie van de chemie te helpen voorkomen en welke beleidsmaatregelen nodig zijn om bedrijven handelingsperspectief te bieden bij hun verduurzamingsplannen. De voorjaarsnota heeft hier op een aantal punten een goede stap gezet, maar het gewenste eindbeeld ontstaat niet vanzelf en het is verre van vanzelfsprekend dat de benodigde investeringen in Nederland zullen vallen. Het is zaak om dit perspectief en de daarvoor benodigde beleidsduidelijkheid ook op de wat langere termijn samen met de sector verder uit te werken. Daarvoor is herstel van het concurrentievermogen Europees, maar zeker ook nationaal van het grootste belang. Het is zaak dat er een gelijk speelveld ontstaat in Nederland in verhouding tot de ons omringende landen, waar energiekosten significant lager liggen, overheden ruimer omgaan met de mogelijkheden tot staatssteun en nationale koppen als een CO₂-heffing niet gelden.
- Het is positief dat de voortgangsrapportage en herzieningen in lijn met het NPE zullen plaatsvinden. Hieruit blijkt dat de energie- en materiaaltransitie als parallelle en potentieel synergetische inspanningen zullen worden beschouwd. In Hoofdstuk 5.3 'Grondstoffentransitie en overige transitie' wordt de link met de energietransitie echter nauwelijks vermeld. Het zou goed zijn de verbondenheid van beide transitie ook hier te benadrukken.
- De substitutie van fossiele feedstock door alternatieve koolstofbronnen is een route die kan bijdragen aan de doelen van een circulaire economie. Het blijft wel zaak om altijd

over de gehele keten en gebruikscyclus te kijken naar de combinatie van milieueffecten om via een wetenschappelijke onderbouwde route vast te stellen of hiermee netto steeds een positieve bijdrage wordt geleverd ten opzichte van de Ausgangssituation. Substitutie moet daarmee geen doel op zichzelf worden.

- Het is goed om te zien dat de visie blijkt geeft van realisme over dat er nog een aandeel fossiele grondstoffen aanwezig kan zijn in de grondstofmix in 2050 en niet dogmatisch een volledige afbouw voor dit tijdstip nastreeft. Veel scenariomodellen^{1 2 3 4} laten zien dat een volledig afbouw in 2050 om een divers aantal redenen niet waarschijnlijk is, sterker nog sommige modellen laten zien dat dit aandeel dan nog steeds significant zal zijn. Dit hangt samen met het gegeven dat net-zero kan worden bereikt met nog een aandeel fossiel. Veel modellen laten additioneel zien welk aanvullend effect verwachte eisen met betrekking tot circulariteit hebben op dit gebruik. Circulariteit kan bijdragen aan CO₂-reductie al wordt dit niet gekwantificeerd in de visie. Wat nu nog onbenoemd blijft is dat er een punt kan komen dat een grotere mate van circulariteit ook kan indruisen tegen de doelen van klimaatneutraliteit. Welke afweging wordt in dat geval beleidsmatig gemaakt? Deze visie gaat nu immers uit van klimaatneutraliteit en circulariteit. Welk principe wordt leidend in de aanpak?
- De visie benadrukt het belang van het gelijktijdig ontwikkelen van alle drie de typen alternatieve koolstofbronnen (namelijk: secundaire grondstoffen, duurzame biograndstoffen en CO₂) en kijkt daarbij zowel naar beschikbaarheid als ontwikkeling van de vraag naar producten met een aandeel duurzame grondstoffen. De VNCI is er van overtuigd dat ontwikkeling en stimulering van deze drie typen onderdeel moet zijn van de beleidsmix, waarbij per type ook een eigenstandige aanpak noodzakelijk lijkt. Daarbij kan het ook raadzaam zijn om te kijken per productieketen. De mogelijkheden, eisen en kosten kunnen per toepassing sterk verschillen, waardoor een meer maatwerkgerichte aanpak nodig kan zijn.
- In de visie wordt gesproken over het belang van private en publieke investeringen in de sector. Wat nog ontbreekt is een inschatting van de totale kosten voor verduurzaming van de sector, welke hoogte van investeringen hiermee is gemoeid en welke wijzigingen noodzakelijk zijn om dit benodigd kapitaal aan te trekken om tijdig deze investeringen te kunnen doen. Dat betekent dat er ook gekeken dient te worden of er in aanvulling op

¹ [Trajectverkenning klimaatneutraal 2050](#)

² [Toekomst van het Nederlandse energiesysteem](#)

³ [The Carbon Managers - Cefic](#)

⁴ [Evaluation of Recent Reports on the Future of a Net-Zero Chemical Industry in 2050](#)

bestaand instrumentarium waarvan een overzicht wordt gepresenteerd in het stuk nog aanpassingen noodzakelijk zijn en of het instrumentarium naast gerichtheid op CO₂-reductie ook voldoende passend is voor de (overige doelen van de) grondstoffentransitie.

- De beschikbaarheid van voldoende en betaalbare groene energie (en ook waterstof) staat op een aantal punten genoemd, maar zou een prominentere plaats moeten krijgen in de visie. Deze zal bepalend zijn voor een belangrijk deel van het tempo waarin de afhankelijkheid van fossiele grondstoffen kan worden afgebouwd.
- In het transitiepad staat dat verwacht wordt dat tussen 2035 en 2040 er een afname is van de vraag naar producten uit krakers. Dit geldt vooralsnog voor producten uit Europese krakers. Wereldwijd neemt de capaciteit (sterk) toe. De VNCI ziet dat er op dit moment al een heroriëntatie plaatsvindt op krakercapaciteit in Europa en Nederland. De komst van Project ONE in Antwerpen kan daar nog een versnelling in aanbrengen. Bovendien zouden, naast vergroening van de voeding van de krakerroutes (pyrolyse-olie en bio-nafta), alternatieve routes naar circulaire olefinen op basis van hernieuwbare ethanol en methanol een rol kunnen spelen voor de realisatie van de verduurzamingsdoelstellingen (Net Zero en Circulair) van de chemie (en de brandstoffensector via Alcohol-To-Jet en Methanol-To-Jet).
- Voor de CO₂ en waterstofinfrastructuur staat genoemd dat deze in de periode 2035-2040 verder wordt ontwikkeld. Dit is erg laat. Voor Gasunie geldt dat zij streven naar 'full load' in 2040 en dat de waterstof backbone in 2032 al voor een groot deel gereed moet zijn. Als deze infrastructuur pas in 2040 ontwikkeld is, dan resteert er veel te weinig tijd voor de rest van de waardenketens om hier hun eigen infrastructuur op aan te passen en op tijd koolstofneutraal te kunnen worden.
- Deze visie is duidelijk gericht op koolstofgebruik binnen de chemie. De aanpak voor de chemie kan niet los worden gezien van de overige koolstofgebruikende sectoren, met name ook de brandstoffensector. Het is van groot belang dat transitiebeleid voor alle toepassingen en sectoren goed op elkaar wordt afgestemd en dat de onderlinge afhankelijkheden daarbinnen goed gemanaged worden. Terminologie in het geval van biograndstoffen als overgangstoepassingen en opbouwtoepassingen en complementariteit betekenen nog niet dat de doelen voor de diverse toepassingen tijdig en volledig worden behaald.

- Vaak wordt in de tekst verwezen naar de huidige economische omstandigheden, maar feitelijk wordt bedoeld op het investeringsklimaat in Nederland versus dat in andere EU-landen en landen buiten Europa. Dit gaat daarmee verder dan de economische conjunctuur, maar gaat in op kostprijsgerelateerde en niet- kostprijsgerelateerde concurrentiefactoren (verwijzing naar o.a. het Cefic rapport over 'Competitiveness of the European Chemical Industry'). In de analyse ontbreekt een overzicht van de investeringen in andere delen van de wereld in de opbouw van circulaire productiecapaciteit. Ook blijft onvermeld hoe door overcapaciteit en subsidies vaak dumping plaatsvindt van zowel fossiele als duurzame materialen en producten.
- In de visie wordt de achterblijvende opschaling van chemische recycling onvoldoende benoemd. Ook komt, naast de eerder genoemde creatie van marktvraag, de randvoorwaardelijkheid van een beter uitvoerbaar einde-afvalproces (bijvoorbeeld door uniforme Europese einde-afvalcriteria voor ook chemisch gerecyclede kunststoffen) en status van een einde-afval oordeel niet duidelijk terug in de tekst. Dit geldt ook voor het gebruik van massabalansmethodiek voor het toepassen van biograndstoffen en/of recycalaat in eindproducten, met name ook in het geval van co-processing met fossiele grondstoffen. Bovendien verschilt de visie in dit stuk van de beschreven visie vanuit de overheid over de rol van thermische verwerking (pyrolyse, vergassing) in het concept Circulair Materialenplan (CMP), waar deze nadrukkelijk als overgangstechnologieën worden geclassificeerd. De rol van zekerheid van alternatieve koolstofvoorziening en het daarvoor benodigde complexe technologielandchap ontbreekt daar. Het CMP zou daarom in lijn met deze koolstofvisie worden gebracht.
- In het geval van secundaire grondstoffen wordt meermaals verwezen naar kunststof en kunststofhoudend afval. Het gaat hier breder om koolstofhoudend afval (bijvoorbeeld ook oplosmiddelen). Net zoals recycling niet moet toezien op de plastic naar plastic yield maar op de koolstof tot materiaalyield.

Yannic Wevers
Beleidsadviseur Materialentransitie
wevers@vnici.nl
T: 06 - 28 79 02 70